

Polska w czasach saskich

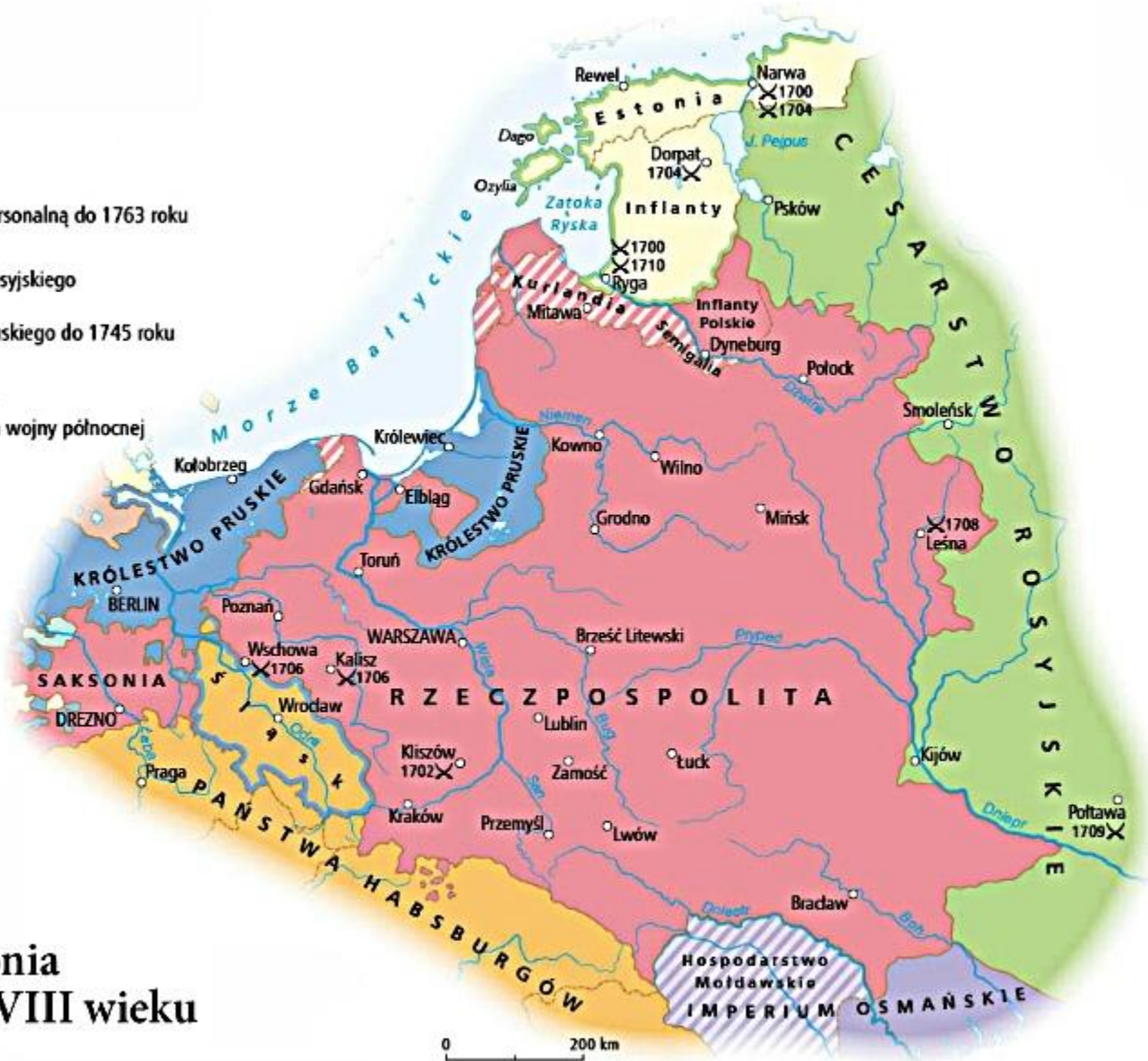
Oś czasu

Polska w czasach saskich

LEGENDA

- granice państw około 1700 roku
- Rzeczpospolita i Saksonia połączone unią personalną do 1763 roku
- ▨ lenna Rzeczypospolitej do 1763 roku
- granice ziem przyłączonych do Cesarstwa Rosyjskiego w 1721 roku w wyniku wojny północnej
- granice ziem przyłączonych do Królestwa Pruskiego do 1745 roku
- ▨ lenna imperium osmańskiego
- kraje we władaniu Habsburgów austriackich
- ziemie należące do Szwecji przed wybuchem wojny północnej
- ✕ ważniejsze bitwy

Rzeczpospolita i Saksonia
w pierwszej połowie XVIII wieku

Notatka z lekcji

1. Unia personalna z Saksonią
2. Wojna północna i spory o tron Rzeczypospolitej.
3. Sejm „niemy”.
4. Początek ingerencji sąsiadów w sprawy Polski „traktat trzech czarnych orłów” 1732 r.
5. Podwójna elekcja w 1733 r.
6. Rządy Augusta III Sasa.
7. Kryzys państwa.
8. Działalność Stanisława Konarskiego – projekty reform Rzeczypospolitej.
9. Pojęcia: unia personalna, anarchia, konfederacja, liberum veto, wolna elekcja, przywileje, złota wolność szlachecka, suwerenność.
10. Postaci: August II Mocny, August III Sas, Stanisław Leszczyński.

Pojęcia

- **Unia personalna** - związek dwóch lub więcej państw posiadających wspólnego monarchę, przy zachowaniu przez te państwa odrębności.
- **Anarchia** - brak władzy, nie obowiązują żadne normy prawne.
- **Konfederacja** - w dawnej Polsce: związek szlachty, duchowieństwa lub miast, zawierany dla osiągnięcia doraźnych celów.
- **Liberum veto** – zasada ustrojowa Rzeczypospolitej Obojga Narodów, dająca prawo każdemu z posłów zerwania obrad Sejmu.
- **Wolna elekcja** - wybór monarchy.
- **Przywileje** - prawo nadane przez monarchę określonej grupie społecznej.
- **Złota wolność szlachecka** – określenie swobód, praw i przywilejów, przysługujących szlachcie w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
- **Suwerenność** - niezależność we wszystkich sprawach.

Unia Rzeczypospolitej z Saksonią

Po śmierci Jana III Sobieskiego rozpoczęła się kolejna rywalizacja o tron Polski. Zakończyła się ona podwójną elekcją Franciszka Ludwika Burbona księcia Conti – kandydata z Francji i elektora saskiego – **Fryderyka Augusta Wettina**.

Ten drugi mając poparcie Rosji, jako pierwszy wkroczył z armią do Krakowa i koronował się przyjmując imię **Augusta II**.

Zdarzenie to zapoczątkowało w **1697** r. unię personalną między Saksonią i Rzeczypospolitą.

Franciszek Ludwik

August II Mocny
Marcello Bacciarelli

Różnice między Polską a Saksonią

POLSKA	SAKSONIA
władza króla polskiego ograniczona przez magnaterię i liczne przywileje szlacheckie	władca Saksonii dziedziczny, mający lepszą pozycję niż w Polsce
upadek aparatu państwowego, kryzys parlamentu – liberum veto	rozwój nowoczesnego systemu urzędniczego
upadek gospodarczy - zniszczenia wojenne w XVII w.	Saksonia była państwem rozwiniętym gospodarczo - rozwój szlaków handlowych (jarmarki lipskie), przemysłu metalurgicznego, sukienniczego; produkcja porcelany (Drezno, Miśnia)
upadek miast; polityka antimieszczańska	silne mieszczaństwo; wpływ ideologii oświecenia
przewaga katolicyzmu, kontrreformacja	religia protestancka
szlachta przeciwna była reformom, występowała przeciwko królowi, spiskowała z obcymi dworami	dążenia Sasów do zapewnienia Wettinom pozycji w Europie, przejęcia korony cesarskiej, podboju Inflant, które miały stać się dziedziczną własnością Sasów.

III wojna północna

Od początku panowania August II Mocny prowadził ożywioną politykę zagraniczną, a jego celem było powiększenie autorytetu dynastii Wettinów w Europie i ugruntowanie władzy w Polsce.

Za jego panowania:

- Polska odzyskała Podole z Kamieńcem Podolskim – pokój w Karłowicach – 1699 r.
- Zaplanował odzyskanie Inflant od Szwecji, co spowodowało wciągnięcie Rzeczypospolitej w III wojnę północną (1700 – 1721).

III wojna północna

- August II Mocny zawarł sojusz z carem Piotrem I Wielkim przeciwko Szwecji.
- Szwedzi pokonali wojska rosyjskie i saskie i wkroczyli do Polski.
- Kiedy Szwedzi wkroczyli do kraju część polskiej szlachty opowiedziała się po ich stronie i zawiązała **konfederację warszawską** (1704 r.), która zdetronizowała Augusta II i wybrała nowego króla - **Stanisława Leszczyńskiego**.
- w 1709 r. Szwedzi ponieśli klęskę pod Połtawą.
- August II Mocny wrócił na polski tron.

Car Piotr I Wielki

Stanisław Leszczyński
Jean Baptiste van Loo

Sejm niemy

Rządy **Augusta II Mocnego Wettina** w Rzeczypospolitej spotykały się z ostrą krytyką. Jej powodem były wpływy Rosji na wydarzenia w Polsce i próby wprowadzania wojsk saksońskich w granice kraju.

Powstał otwarty konflikt pomiędzy królem a szlachtą. Do roli mediatora zaproszony został **Piotr I Wielki** – miało to ogromne znaczenie dla dalszej sytuacji Polski.

Do porozumienia doszło w 1717 r. podczas tzw. **sejmu niemego**.

Zwołany na jeden dzień sejm, który zyskał miano "niemego" gdyż z obawy przed zerwaniem obrad, nie dopuszczono na nim do głosu nikogo z posłów.

Postanowienia sejmu niemego:

- osłabiono władzę króla,
- wzmocniono wpływ Rosji w sprawy polskie,
- uchwalono podatki na zawodową armię, która miała składać się z 24 tys. żołnierzy.

Kryzys suwerenności państwa

Najbardziej jednak złowieszczym aspektem uchwał Sejmu Niemego był drobny - mogłoby się wydawać - szczegół: pod traktatem warszawskim, który zatwierdził Sejm Niemy, widniał podpis rosyjskiego posła, który był jego faktycznym autorem.

W ten sposób Rosja - pod pretekstem odgrywania roli gwaranta układu między królem a szlachtą, zyskała możliwość legalnej ingerencji w wewnętrzne sprawy Polski.

Udział w wojnie północnej, przyniósł same straty dla Rzeczypospolitej – zniszczenia, upadek rolnictwa i epidemie chorób.

Dodatkowo podupadł autorytet dynastii Wettinów, za czasów których Rzeczpospolita utraciła zdolność prowadzenia samodzielnej polityki.

Kolejne lata po sejmie niemym przyniosły dalszą ingerencję Rosji w sprawy polskie.

Polska nie była w stanie zahamować tego procesu, tym bardziej, że inne państwa – Prusy, Austria i Francja, również zaczęły interesować się wewnętrznymi sprawami naszego kraju.

Traktat trzech czarnych orłów

Zabiegi o utrzymanie korony Polski w rękach dynastii wettyńskiej (wspierane przez Rosję, Austrię i Prusy) starły się z zabiegami o koronę dla przebywającego na emigracji Stanisława Leszczyńskiego (od 1725 r. zięcia Ludwika XV króla Francji). Efektem stało się w 1732 r. zawarcie traktatu zwanego też „traktatem trzech czarnych orłów”.

Była to zapowiedź przyszłej współpracy państw rozbiorowych – Rosji, Austrii i Prus.

Bezkrólewie

Okazją do powstrzymania tej sytuacji okazało się być bezkrólewie po śmierci Augusta II w 1733 r.

Szlachta w wolnej elekcji wybrała królem **Stanisława Leszczyńskiego** – teścia Ludwika XV.

Ale Rosja, Austria i Prusy niechętnie wpływom francuskim w Polsce przedstawiły swojego kandydata – syna Augusta II – **Augusta III Wettina**, który pod osłoną wojsk rosyjskich został koronowany na króla Polski w 1733 r.

W wyniku tego konfliktu Rzeczpospolita utraciła autorytet. Wojska pruskie, austriackie i rosyjskie dowolnie przekraczały granice, plądrowały i niszczyły kraj. Polskę zaczęto traktować jak „**karczmę zajezdną**”^{*}.

^{*} Tak o Polsce mówił książę Adam Kazimierz Czartoryski. Wtedy to bowiem na jej terenie toczyły wojny lub stacjonowały wojska innych państw; administracja i wojsko niemal nie istniały.

Portret króla Augusta III w stroju polskim
Louis de Silvestre

Portret Stanisława Leszczyńskiego
Ádám Mányoki

Projekty reform politycznych

- W Polsce zaczęły się rozpowszechniać idee oświeceniowe.
- Autorzy projektów reform:
 - Stanisław Leszczyński – „Głos wolny wolność ubezpieczający”,
 - Stanisław Konarski – „O skutecznym Rad Sposobie”.
- Projekty reform zakładały:
 - ograniczenie lub likwidację liberum veto,
 - zastąpienie wolnej elekcji dziedziczością tronu,
 - poprawę położenia chłopów – np. zamianę pańszczyzny na czynsz oraz nadanie wolności osobistej.

Stanisław Konarski (1700-1773)

- zakonnik (pijar), poeta, pisarz polityczny i pedagog oraz reformator szkolnictwa, przedstawiciel oświecenia w Polsce;
- w 1740 r. założył w Warszawie elitarną szkołę dla młodzieży szlacheckiej, Collegium Nobilium;
- przeprowadził reformę szkół pijarskich; wprowadzał programy, których celem było wychowanie młodzieży w duchu patriotyzmu i obywatelstwa;
- był autorem m.in. dzieła „O skutecznym rad sposobie”.

Order Orła Białego

Order Orła Białego – najstarsze i najwyższe odznaczenie państwowe w Polsce, nadawane za znamienite zasługi cywilne i wojskowe dla pożytku Rzeczypospolitej Polskiej, położone zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny.

Nadawany jest najwybitniejszym Polakom oraz najwyższym rangą przedstawicielom państw obcych.

Order Orła Białego ustanowił król August II Mocny 1 listopada 1705 r.

Zapamiętaj

- W pierwszej połowie XVIII wieku elekcyjnymi królami Polski byli: August II Mocny, Stanisław Leszczyński i August III.
- August II Mocny wciągnął Rzeczpospolitą w wojnę północną, co przyniosło katastrofalne skutki dla państwa.
- Wyrażeniem „od Sasa do Lasa” określano postawę szlachty, która często zmieniała swoje sympatie w walce o tron między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim.
- Rządy Sasów wyraźnie ukazały słabość ustroju Rzeczypospolitej i doprowadziły do głębokiego kryzysu państwa.
- Stanisław Konarski podjął próbę naprawy postawy szlachty, reformując edukację, tworząc szkołę Collegium Nobilium i ogłaszając traktat polityczny „O skutecznym rad sposobie”.

Pytania utrwalające

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- przedstaw postaci Augusta II Mocnego i Augusta III Sasa (kim byli, z jakiej pochodzili dynastii, jakie były ich działania na terenie Polski),
- opisz postać Stanisława Leszczyńskiego (w podobny sposób jak Sasów),
- przedstaw Stanisława Konarskiego jako reformatora Rzeczypospolitej i krótko opisz propozycje jego reform,
- jak rozumiesz powiedzenia „Od Sasa do Lasa”, „Polska jest jak zajezdna karczma”,
- wskaż na mapie Saksonię (slajd 3),
- opisz konsekwencje wyboru dwóch władców jednocześnie,
- wymień przyczyny anarchii w Polsce.